

TERÖRLE MÜCADELEDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Selçuk ZENGİN (*)

İrfan DEMİR (**)

Özet

Bu çalışmada, Devletin Kürt sorununun çözümü ve terörle mücadelede izlemiş olduğu politikaları, bu konulara bakış paradigmasını değiştirerek uygulamaya çalıştığı yeni yaklaşım ve politikaların bölge insanı üzerine etkileri incelenecek, devletin terörle mücadelede paradigmasını değiştirerek sorunun sadece güvenlik (asker ve polis) tedbirleriyle çözülemeyeceği bunun sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarının da çok önemli olduğu anlayışıyla yeni politikalar geliştirmesinin bölge insanına yansımaları ifade edilecektir.

Birebir mülakat yönetimin kullanıldığı araştırmada, terörün yaşandığı bölgede bulunan vatandaşların kamu görevlileriyle bizzat yaşadıkları sorunlar ve gördükleri kötü muameleleri anlatmaları istenmiş, varsa çözüm önerileri ve devletin terörle mücadelede uyguladıkları yeni politikalar hakkındaki kanaatlerini anlatmalarına imkân sunulmuştur. Aynı şekilde, asker veya devlet görevlisi rolünde örgütçülerin yapmış olduğu kötü muamelelerin de anlatılması istenmiştir. Özellikle, mülakata katılanlar paradigmanın değişim miladını tam tarih vermemekle birlikte, 2000 yılı sonrası olarak kabul ettikleri görülmektedir. Çalışmada, araştırma etiğine uygun olarak kişilerin kimlik bilgileri, yer ve kurum isimleri gizli tutulmuş anonim ifadeler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörle Mücadele Politikaları, Ötekileştirme, Radikalleşme, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik, İç Güvenlik Politikaları

In Contering Terrorism, Paradigm Shift

Abstract

In this study, the state policies previously followed towards solving the Kurdish problem and fighting against terrorism, the recent paradigm shift on this matter, and the impact of this paradigm shift on people living in the area of concern will be examined.

In this qualitative study, personal interview is used to explore allegations and problems experienced by the people living in the above mentioned region. A secret population is studied through snowball sampling method. In accordance with the major principles of research ethics, names and other information of identity are kept anonymous.

Key Words: Terror, Otherization (Othering), State Image, Enemy of State, Interior Security Policies, Human Dignity, Torturing, Abuse, Paradigm Shift, Accountability

*) Dr., Erzurum Polis Araştırmaları Merkezi (e-posta: selcuk_zengin@yahoo.com)

**) Dr., Erzurum Polis Araştırmaları Merkezi (e-posta: irfandemir25@yahoo.com)

Giriş

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde var olan terör sorununun veya bölgede yaşayan halkın büyük kesiminin Kürt olmasından dolayı “Kürt sorunu” olarak adlandırılan bu sorunun sadece etnik bir sorun olduğu yaklaşımı gerçeği yansıtmamaktadır. Bu bakış açısıyla üretilen çözümlerin de sonuca götürmeyeceği bugüne kadar elde edilen tecrübelerden anlaşılmaktadır. Bu problemi etnik bir problem olarak görmek ne kadar yanlış ise etnik kimliği inkâr ederek veya tamamen görmezden gelerek oluşturulan çözüm politikaları da hedefine varamayacaktır. Bu çalışmanın akışı içerisinde verilen örnekler ve yapılan mülakatlarda elde edilen bilgiler bu tezi doğrulamaktadır. Bu sorunun sadece PKK terör örgütünün kurulması ile başlamadığı açık bir gerçektir. Geçmişe bakıldığında 19. Yüzyıl başlarında Osmanlı devletinin son dönemlerinde uygulamaya çalıştığı devletin merkezileştirilmesi politikalarıyla başlayan Kürt beyliklerinin ortadan kaldırılması çabaları sorunun ilk çıkışı olarak kabul edilmektedir. Kurtuluş savaşı ve Lozan görüşmeleri döneminde hem Mustafa Kemal Atatürk, hem de İsmet İnönü yapmış olduğu açıklamalarla Kürtlerle o dönemde olan ilişkilerin bugünkü anlayıştan çok farklı olduğunu ortaya koymuşlardır. Özellikle İnönü’nün Lozan görüşmelerinde “... Biz Lozan’daki konuşmalarımızda; milli davalarımızı ‘Biz Türkler ve Kürtler’ diye bir millet olarak müdafaa ettik ve kabul ettirdik” ifadesi çok dikkat çekmektedir. Atatürk ise “TBMM Hükümeti, Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hükümetidir; çünkü Kürtlerin meşru temsilcileri Millet Meclisi’ne girmiştir ve Türk temsilcileriyle aynı ölçüde ülkenin hükümetine ve yönetimine katılmaktadırlar” açıklamalarda bulunmuştur (Kaya, 2003:23). Kürtlerin iddiasına göre, Atatürk’ün ilk Mecliste ‘Kürtlerin ve Türklerin ortak meclisi’ olduğunu çok sık dile getiriyor olması ve İnönü’nün Lozan’da bunu müttefik devletlere ifade ediyor olmasından sonra genel olarak Kürtlere karşı oluşturulan inkâr politikalarının sorunun temelini oluşturduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır. O dönemde Kürtlerin bu şekilde bir hayal kırıklığına uğramaları ve bir nevi aldatılmışlık düşüncesi daha sonraki dönemlerde Kürt sorunu olarak farklı şekillerde tezahür etmiştir. Uygulanan politikalar da sorunun daha da büyümesine yol açarak bölge insanının da ezilmişlik ve aldatılmışlık psikolojisine kapılmasına yol açılmıştır. Bu yaklaşımlar Kürtler içerisinde sorunun şiddetle çözümü veya terör kullanılarak çözülmesi veya intikam alma duygularının oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu da bölgede hem Terör örgütünün radikalleşmesine yol açmış hem de bölge halkının bu yapılan şiddeti mazur veya haklı görmesine neden olmuştur. Terör örgütü radikalleştiği ve daha çok şiddete başvurduka bunu önlemek ve devlet otoritesini sağlamak için alınacak tedbirlerin de ancak Askeri veya silahlı güç olması sonucunu doğurmuştur. Ancak sorunun sadece Güvenlik tedbirleri ile çözülemeyeceği burada siyasi, kültürel ve ekonomik boyutların da olması gerektiği gerçeği ortaya çıkmıştır. Kürt sorunu ile ilgili hazırlanan Şark raporları ve yapılan uygulamalar ayrıca 1990’dan sonra çözüm için teklif edilen projeler bu çalışma içerisinde anlatılmaktadır. Bölge (Doğu ve Güneydoğu) insanı ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilen bilgiler bu çalışma içerisinde ilgili bölümlerde değerlendirilmiştir. Bu çalışmada dikkat çeken hususlardan bir tanesi de, Kürtlerin sosyal ve kültürel olarak kimliklerinin tanınması olarak algılanan bazı düzenlemelerin yapılmasından sonra, Devletin Kürt soruna yaklaşımlarının değiştiği hususunda bölge halkında da bir kanaat oluşması önemli bir gelişmedir. Çalışma içerisinde daha geniş bir şekilde

ifade edilecek olan ekonomi ve sağlık alanında yapılan yatırımlar da mülakata katılanların vurgu yaptıkları konular arasındadır. Mülakatlarda belirtilen konuların tamamının bu çalışmanın kapsamını aşacağı düşüncesi ile sadece belirli kısımları ve çözüm önerileri ise çok özet bir şekilde yer almaktadır.

Metodoloji

Bu çalışma literatür taraması, mevcut veritabanı incelemesi, saha araştırması ve yüz yüze mülakat yöntemini kullanılmıştır. Konunun doğasından dolayı katılımcı bulmanın zor olduğu bu çalışmada kartopu örnekleme yöntemi benimsenerek katılımcılara birbirlerinin referansı ile ulaşılmıştır. Hem araştırma etiğinin önemli bir gereği hem de katılımcıların can güvenliği açısından mülakat veren katılımcılara hiçbir şekilde isim ve kimlik bilgilerinin kullanılmayacağı ve çalışmada anonim olarak geçecekleri garantisi verilmiştir.

Terörizm genel olarak siyasi veya dini hedefleri gerçekleştirmek için sivillere karşı düzenlenen şiddet hareketi şeklinde tanımlanır (Faria ve Arce, 2005). Literatürde başkaca tanımları da bulunan terörizmin ülkemiz için maddi bilançosu ciddi rakamlara ulaşırken ölüm bilançosu 40 binleri bulmaktadır (Ekici, 2008).

Terörle ilgili yazılan binlerce yazı, araştırma ve kitap incelendiğinde ortak bir tarifinin yapılamadığı görülmektedir. Yapılan terör tarifleri çok farklı kaygılar içerdiğinden bir tanım üzerinde uzlaşılammıştır. Bu çalışmada, özellikle terörün tanımı ve tanımları üzerinde yapılan tartışmalara değinilmeyecektir.

1. Bölgede Terörün Nedenleri

Bölgedeki sorunun köklerine inip, sebeplerinin anlaşılması için detaylı çalışmalara ihtiyaç olduğu çok açıktır. Sebepleri hakkında bilgi sahibi olmadan tüm çalışmaların bir sonuca ulaşması mümkün görülmemektedir. Nihayetinde konuşulan ve tartışılan konuların sebep değil sonuç olduğu bir gerçektir. Terör ve terörün getirdiği şiddet bir sonuçtur, bunun nedenleri ve ne zaman başladığı asıl tartışılmaya değerdir. Terörden sıkıntı çekmeyen ve bunu problem olarak görmeyen ülke neredeyse yok gibidir. Bu problemi ilk yaşayan ülke de Türkiye değildir. Ancak terör olaylarının yaşandığı hangi ülkeye bakılacak olursa, terör örgütlerinin bir şekilde bu ülkeleri daha önce sömüren ülkeler tarafından neredeyse hep aynı taktik ve metotlarla destekleniyor olması dikkat çekicidir (Yılmaz, 2009: 55 – 58). Bu gerekçelerden dolayı, “terör olayları neden Kürt vatandaşların yoğunlukta yaşadığı bölgelerde oluyor ?” sorusuna cevap vermek için sorunun geçmişini çok iyi anlamak gerekir ki doğru çözümler üretilebilsin. Doğru teşhis, doğru tedavi ancak doğru teşhisin konulabilmesi için çok fazla tahlile ihtiyaç vardır.

1.1. Sömürgecilik

Dünyanın hemen her bölgesinde “hot spot” diye tarif edilen sıkıntılı yerler bulunmaktadır. Bu yerlerde genelde Batı dünyası tarafından bir şekilde finanse edilen ve desteklenen savaşlar, askeri darbeler ve terör problemleri bulunmaktadır. Batı tüm bu tavırlarını geleneksel sömürgecilik döneminden beri sürdürmektedir. Her ne kadar bu gün batı dünyasında da “sömürgecilik” negatif anlamlar ifade etse, bu gün eskisinden daha etkili

bir şekilde devam etmektedir. Terör örgütlerinin bulunduğu ülkeler dikkatli bir şekilde incelendiğinde bu örgütlerin kuruluşlarında, bu ülkeleri daha önce sömüren ülkeler olduğu görülecektir. Sri Lanka’da bulunan ve dünyanın en tehlikeli örgütleri arasında yerini alan, Tamil Kaplanları olarak kısaca bahsedebileceğimiz (LTTE) örgüt 75.000 can kaybıyla ve iki devlet başkanı suikastıyla ne kadar tehlikeli olduğunu göstermiştir. Sri Lanka’nın bir İngiliz sömürgesi olduğu göz önünde bulundurulacak olursa buradaki katkısı da dikkate alınmalıdır. İngilizlerin, erken sömürgecilik döneminde “bazı grupları destekleyip diğerlerini dezavantajlı bir duruma sokmak” şeklinde uygulanan yöntemleri, ülkenin çoğunluğunu oluşturan Sinhalalara karşı Tamil grupları destekleyerek bu örgütün oluşmasına ve güçlenmesini sağlamıştır (Yılmaz, 2009: 55). Yine Japonya gibi gelişmiş bir ülkede çok şiddetli eylemler ortaya koyan terör örgütlerinin varlığı da düşünölmeye değerdir. Burada da 2. Dünya savaşı sonrası ABD’nin bu ülkede 7 yıl boyunca kendi politikalarını uygulaması ve bu süre zarfında Japon askeri gücünü tamamen pasif hale getirmesi çok etkin rol oynamıştır. ABD’nin bu ülkeyi işgali süresince Amerikan emperyalizmine karşı mücadele amacıyla ilk terör çıkışları olmuş ve sonrasında çok tehlikeli terör örgütleri olan Aum Shinkrikyo ve Japon Kızıl Ordusu isimli terör örgütleri meydana gelmiştir (Sözer ve Elmas, 2009: 17). Burada dikkat edilmesi gereken husus, sömürgecilik döneminde bu problemlerin olmaması, ancak sömürge yönetiminin sonlanması toplumların bağımsızlıklarını kazanmasından sonra problemler başlıyor. Sömürgecilik dönemi içerisinde atılan yabancılaştırıcı tohumların zamanla yeşermesiyle, sömürgeci ülkeler ayırdıkları ülkelerde çok rahat bir şekilde karışıklık meydana getirebiliyorlardı (Spencer, 1990: 3).

Burada anlatılmaya çalışılan konu, PKK örgütünün ilk yazılı belgesi olan “Manifesto – Kürdistan Devriminin Yolu” isimli belgede “Kürdistan’ın Türkler tarafından sömürgeleştirildiğini ve sömürge Kürdistan’ın ancak zorun rolü kullanılarak özgürleştirilebileceğini” şeklinde bahsedilen sömürgecilik değildir (Öcalan, 1984). Çünkü burada iddia edilen tarzda bir sömürünün olmadığı tarihi vesikalarla ispatlanmış durumdadır. Ancak burada bahsedilen 1. ve 2. dünya savaşı sonrası bu topraklarda bulunan işgal kuvvetlerinin, yukarıda ifade edildiği tarzda “yabancılaştırıcı tohumlarını” zamanla yeşertmesiyle bu ülkede her türlü karışıklığa yol açabilecek potansiyele sahip olduğu konusudur. Dolayısıyla Türkiye’de terör probleminin tarihsel seyri incelendiğinde sol, sağ ve Kürtçü örgütlerin 1970 yıllardan itibaren anlatılması söz konusudur (Alkan, 2009: 120). Ancak bu örgütlerin detaylı bir araştırılması yapıldığında kuruluş gerekçelerinin çok daha önceki yıllara ait olduğu da bir gerçektir. Vurgulanmak istenilen husus, sömürgeci ve işgalci devletlerin, ülke içerisindeki azınlık grupları destekleyerek çok rahat bir karışıklık çıkarılabilme ve böylece ülke içerisinde istikrarsızlık ve kargaşa meydana getirme çabalarının olduğuudur.

1.2. İsmet İnönü, Celal Bayar ve Umumi Müfettiş Abidin Özmen’in Şark Raporları

Kürt sorununun ve bununla bağılı olarak PKK probleminin tam olarak anlaşılabilmesi için İsmet İnönü’nün Başbakan olarak illeri dolaşarak hazırlayıp Atatürk’e sunmuş olduğu rapor ve yine Ekonomiden sorumlu bakan Celal Bayar’ın (İktisat Vekili) olarak hazırladığı rapor ve en son Umumi Müfettiş sıfatıyla Abidin Özmen’in hazırladığı ra-

porların değerlendirilmesi gerekmektedir. İnönü 1935’de hazırlamış olduğu raporunda (Öztürk, 2005: 77), Van, Muş, Erzincan ve Elazığ’da acele Türk Kürtleri oluşturulmalı, iyi bir iskân politikası belirlenmeli ifadesiyle, neredeyse 1000 yıldır Türk ve Kürt olarak kardeşçe yaşamış bu insanların dönüştürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna gerekçe olarak da İnönü, “Fransızların eşkıyalıktan kaçan Kürt ve Arap reislerini sınıra yerleştirdiğini şimdilerde de Ermeni ve Nasturi iskân bölgeleri oluşturduğu tespitini yapıyor. Fransız istihbaratı istedikleri anda bu çeteleri Türkiye’ye saldırmaya güçlerine sahip bulunmaktadır” (s.26) kanaatini ifade etmiştir. Bu yüzden de raporun 27. sayfasında ise Fransızların Kürtleri kullanmasına mukabil bizde Araplarla iyi ilişkiler kurabiliriz ve bu hususta MAH (MİT)’in çalışmalar yapması gerektiğini ifade etmiştir. Yine raporda geçen “Ağrı’da Kürtlerin medenileşip, sükûnet bulmaları bile kârdır. Karaköse, hükümete bağlı bir Kürt şehridir. Erzincan Kürt merkezi olursa Kürdistan’ın kurulmasından korkarım” (s.67). 1936 yılında ise Celal Bayar raporunda kısaca, sorunun sadece askeri yöntemlerle ve alınacak önlemlerle çözülemeyeceğini, sertlikle bölgenin “zabt-u rabî” altına alınma çabalarının doğru olmadığını ifade ederek, Türk ve Kürt ayrımcılığının tehlikelerinden bahsetmiştir. Rapordan bazı bölümler aşağıya alınmıştır.

“Şeyh Sait ve Ağrı İsyanlarından sonra, Türklük ve Kürtlük ihtirası karşılıklı şahlanmıştır. İsyân edenleri cezalandırmak yerindedir. *İsyandan sonra fark gözetmeksizin yönetmek de, bundan ayrı bir düzendir.*

“Dıştan sokulmaya çalışılan politikanın zararlı akımlarını kırmak ve bu yurttaşlarımızı anavatanına bağlamak için sürekli çalışmak gerekir. Kendilerine yabancı unsur oldukları resmi ağızlardan da ifade edilirse, elde edilecek sonuç, tepkiden başka bir şey olamaz!

“Bugün, ‘Kürt’ diye bazı vatandaşlar okutturulmamak ve devlet işlerine karıştırılmamak isteniyor. Daha doğrusu, bu vatandaşlarla ilgili nasıl bir düzen kurulacağını devlet bilmiyor!”

Yine 1936 yılında Umumi Müfettiş Abidin Özmen’in hazırlamış olduğu rapor ise oldukça radikal kararlar alınmasını Kürtlere karşı kesinlikle taviz verilmemesini öneriyor. Bu önerilerden bazılarını Öztürk (2005: 102) çalışmasında şöyle anlatıyor: “Bölgede bulunan Kürtlerin ya asimile edilip eritilmesi veya güvenlik güçleri kontrolünde eski halin devam ettirilmesiyle ilgili alternatiflerden iç ve dış siyaset müsait olduğunda birincisi seçilmelidir. Bu iş, Kürtlük için çalışanların ortada Kürt bulamaz duruma düşmelerine kadar devam edilmelidir (s.103).” Yine çok keskin tespitlerinden bir tanesi de “Türkçe bilmeyen Köylüyü memur anlamaya çalışmamalı, köylüye memur olmayan tercüman bulunmalı bu şekilde herkes Türkçe konuşmaya zorlanmalı ve memurlardan Kürtçe konuşanlara ihtardan, memuriyetten çıkarmaya kadar ceza verilmeli(s.109).

Bu dönemlerde hazırlanan raporlarda sorun genellikle güvenlik ve asayiş açısından ele alınıyor ve çözüm olarak da Kürtlerin asimilasyonu ve bir şekilde kimliklerini kaybettirmeye kadar giden baskıcı metotların kullanılması tavsiye ediliyordu. Yine İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın raporunda dile getirdiği “Silahların toplanması ve aşiret ağalarının uzaklaştırılması için askeri operasyonu yapılmalı” önerisi bunlardan birisidir. Ayrıca İnönü raporundaki tavsiyelerden birisi de “Türkler ile Kürtler aynı okulda okumalı. Bu, Kürtleri Türkleştirmek için etkili olacaktır” tespiti olmuştur. En radikal önerilerden birisi

ise Umumi Müfettiş Abidin Özmen'in raporundaki "Her yıl birkaç bin kişi Batı bölgelerine alınarak 15–20 yıllık bir programla bu halk ortadan kaldırılmalı" önerisi ve "Türkçe bilmeyen köylüyü memur anlamaya çalışmamalı, bu şekilde herkes Türkçe konuşmaya zorlanmalı" teklifidir.

Sonuç olarak bu raporlar detaylı bir şekilde incelenmeden ne Kürt sorunu ne de PKK problemi bir çözüme kavuşturulabilir. Kürtleri Türkleştirme olarak özetlenebilecek olan bu raporların pek bir sonuç getirmediği ülkenin bu gün geldiği durumdan anlaşılmalıdır. Bu dönemlerde hazırlanan raporlardan, yani 1935–1936 yıllarından 1990'lı yıllara kadar bu konu ile ilgili raporlar hazırlanmamıştır. 1990 yılından itibaren, değişik tarihlerde ve farklı kurumlar tarafından raporlar hazırlanmıştır. SHP raporu (1990), Tayyip Erdoğan raporu (1991), Adnan Kahveci raporu (1992), Sakıp Sabancı'nın "Doğu Anadolu Raporu" (1995), CHP raporu (1998), Ergil'in "Demokratikleşme ve Kürt sorununun çözümü için yeni bir anayasal düzen teklifi" raporu (1999), TÜSİAD raporu (2001) ve CHP raporu (2002) bu raporlardan bazılarıdır. Yeni dönemde hazırlanan raporlardan da, 1935 – 1936 dönemlerinde önerilenlerin işe yaramadığı görüldüğü için daha özgürlükçü, anadil yasasının kaldırıldığı, Kürtlerin kendilerini rahatça ifade edebileceği, kültürel hakların tanınabileceği, kısaca Kürt kimliğini tanımak olarak da özetlenebilecek öneriler getirmişlerdir.

1.3. Kürtlerin Siyasallaşması

Kürtlerin siyasallaşma sürecinin iyi anlaşılabilmesi için, Michel Foucault tarafından jeneoloji (genealogy) kavramı anlatılırken vurguladığı bir konu ise, olgunun ya da bir kurumun lineer bir tarihinin ortaya konulmasından ziyade, o olgunun veya kurumun bu gün oluşumuna imkân tanıyan farklı hadiselerin ve sebeplerin bir araya gelmesi sonucunda olduğudur. Dolayısıyla bu sürece, tarihsel, toplumsal ve siyasal olayların farklı şekillerde günümüzdeki son şeklini alarak geldiği kabul edilmelidir (Aras, 2010). Tarihsel sürecin akışını anlamak için özellikle Sevr Antlaşması içerisinde Kürtlerle ilgili bölümün bilinmesinde fayda vardır. Sevr Antlaşmasının 3. Kesim, Kürdistan başlığı altındaki;

Madde 62

Fırat'ın doğusunda, ileride saptanacak Ermenistan'ın güney sınırının güneyinde ve 27. maddenin II/2 ve 3. fıkralarındaki tanıma uygun olarak saptanan, Suriye ve Irak ile Türkiye sınırının kuzeyinde, Kürtlerin sayıca üstün bulunduğu bölgelerin yerel özerkliğini, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak altı ay içinde, İstanbul'da toplanan, İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetlerinin her birinin atadığı üç üyeden oluşan bir komisyon hazırlayacaktır. Her hangi bir sorun üzerinde oybirliği oluşmazsa, bu sorun, Komisyon üyelerince, bağlı oldukları hükümetlerine götürülecektir. Bu plan, Süryani-Geldaniler ile, bu bölgelerin içindeki öteki etnik ve dinsel azınlıkların korunmasına ilişkin tam güvenceler de kapsayacaktır; Bu amaçla, İngiliz, Fransız, İtalyan, İranlı ve Kürt temsilcilerinden oluşan bir komisyon incelemelerde bulunmak ve iş bu antlaşma uyarınca Türkiye sınırının İran sınırı ile birleşmesi durumlarında, Türkiye sınırında yapılması gerekebilecek düzeltmeleri kararlaştırmak üzere bu yerleri ziyaret edecektir.

Madde 63

Osmanlı Hükümeti, 62. maddede öngörülen komisyonlardan birinin ya da ötekinin kararlarını, kendisine bildirildi andan başlayarak üç ay içinde kabul etmeği ve yürürlüğe koymağı şimdiden yükümlenir.

Madde 64

İş bu antlaşmanın yürürlüğe konuşundan bir yıl sonra, 62. maddede belirtilen bölgelerdeki Kürtler, bu bölgelerdeki nüfusun çoğunluğunun Türkiye’den bağımsız olmak istediklerini kanıtlayarak Milletler Cemiyeti Konseyine başvururlarsa ve Konsey de bu nüfusun bu bağımsızlığa yetenekli olduğu görüşüne varırsa ve bu bağımsızlığı onlara tanımayı Türkiye’ye salık verirse, Türkiye bu tavsiyeye uymağı ve bu bölgeler üzerinde bütün haklarından ve sıfatlarından vazgeçmeyi şimdiden yükümlenir. Bu vazgeçmenin ayrıntıları başlıca Müttefik devletlerle Türkiye arasında yapılacak özel bir sözleşmeye konu olacaktır. Bu vazgeçme gerçekleşirse ve gerçekleşeceği zaman, Kürdistan’ın şimdiye dek Musul vilayetinde kalmış kesiminde oturan Kürtlerin, bu bağımsız Kürt devletine kendi istekleriyle katılmalarına, başlıca müttefik devletlerce hiçbir karşı çıkışta bulunulmayacaktır.

Yılmaz (2005) yapmış olduğu araştırmada bu maddelerle ilgili olarak, Sevr antlaşması ile işgalci devletlerin Osmanlı topraklarını paylaştıktan sonra Türklerin gelecekte hiçbir şekilde bir daha eski güçlerine kavuşamayacak şekilde parçalamak için, Kürt toplumunu kullanarak, etnik ya da dinsel ayrımcılık yapmaktı.

İnönü’nün “Şark Raporu” genel olarak incelendiğinde Kürtlere karşı izlenecek politikanın genel olarak “milli bir bilinç ve ulusal aidiyet duygusunun öncelendiği homojen” bir ulus-devlet oluşturma çabalarını gerçekleştirme amaçlı olduğu görülmektedir. Bu şekilde bir ulusun meydana getirilebilmesi için genel olarak yapılması gerekenlerin başında diğer etnik ve dini grupların ve toplumların asimile veya zorla entegre faaliyetleri gelmektedir. Bunu gerçekleştirmek için sosyal ve siyasal kurumlar tarafından yürütülen asimilasyon politikaları yetersiz kaldığı durumlarda şiddeti meşrulaştırılmış farklı şekillerine, yani fiziki, psikolojik, sembolik ve dilsel vb. müracaat edilme durumları ortaya çıkmaktadır (Aras, 2010). İlk dönem Şark ve Kürt Raporları incelendiğinde bu tespitlerin ne kadar anlamlı olduğu görülecektir. İnönü (1935) ve Özmen (1936) tarafından hazırlanan raporlarda, ulus-devlet yolunda yapılmak zorunda olunan bu reformlar ve uygulamalar “eğitim, ordu, siyaset, dil ve hukuk” kurumlar aracılığıyla uygulanarak, modernizm /batılılaşma, laiklik/sekülerizm ve Türkleştirme fikirleri ile hayata geçirilmiştir. Burada Aras (2010) “Osmanlı toplumundan miras kalan çok dilli, çok dinli, çok kültürlü ve farklı etnik gruplardan oluşan çoğulcu toplumsal yapı, tekilci ve jakoben bir ulus-devlet projesinin içine zorla sıkıştırılmaya çalışılmıştır” tespitiyle bu problemin bir fotoğrafını göstermektedir. Buradan gelinmek istenen nokta, Kürt siyasal hareketlerinin ulus-devlet anlayışına karşı tepkisel olarak ortaya çıkmış olduğudur. Balkanlarda başlayıp ve İstanbul’da filizlene milliyetçilik fikirleri 1898 – 1918 arasında Kürt milliyetçiliği istikametinde faaliyetlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak burada dikkat çeken konu, bu dönemdeki Kürt milliyetçilik hareketleri büyük oranda Osmanlılık fikrini destekleyerek Osmanlı

devletinin korunması fikrini savunmuşlardır. Ancak, Cumhuriyetin ilanından sonraki itihatchı kadroların uygulamış oldukları reformlar ve asimilasyon çabaları, Kurtuluş savaşı süresince ve sonrasında Kürtlere verilen sözlerin tutulmadığı iddiası ile Kürtlerin siyasal yapılanma faaliyetleri hızlanmıştır. 1925 – 1938 yılları, meydana gelen isyanlar ve devlet tarafından bunların şiddetli bir şekilde bastırıldığı bir dönemdir (Dersim olayları). 1938 – 1960 yılları arası uygulanan şiddet politikaları ve sürgünler Kürt hareketlerinin siyasallaşma sürecinde önemli bir dönemi ve meydana getirdiği acılar ve travmalar sebebiyle unutulmaz bir dönemi ifade etmektedir. Celal Bayar'ın “Kürt problemi İnönü'nün Şark raporu ile başlamıştır” tespiti daha iyi anlaşılmalıya başlanmıştır. Özellikle, Dersim İsyanı sonrası açılmış olan Kız Enstitüsü gibi okullarda bölgedeki kız çocuklarının ve yetimlerin özel bir programa tabi tutulması ve Van – Özalp 33 Kürt köylüsünün bir general tarafından yargısız olarak kurşuna dizilmesi olayı bu problemi daha da derinleştirmiştir. Bu dönemden itibaren 27 Mayıs darbesi sonrası “Sivas Kampı” dönemine kadar “sürgünler” unutulmaması gereken bir konudur. Aynı bir başlık altında incelenecek olan “Sivas Kampı” konusunun bu gün PKK probleminin en önemli sebeplerinden birisi kabul edildiği ifade edilmektedir. Türkiye’de yaşanan darbeler dönemleri, sadece Kürtlerin değil toplumun birçok kesimin baskı altına alındığı dönemlerdir. Marksist – Leninist bir örgüt olarak kurulan kanlı PKK örgütüne kadar, Kürt siyasal hareketleri genellikle dini ve geleneksel bir karaktere sahipti. Kürt siyasallaşmasının bu gün geldiği durum itibarıyla, uygulanan politikaların yeniden değerlendirilmesini ve analizler yapılmasını gerekli kılmaktadır. Sonuçta Kürtlerin kimliklerini inkâr politikaları siyasallaşmayı getirmiştir denilebilir. Akdoğan (2010) makalesinde ifade ettiği gibi, Kürt meselesinde artık soğukkanlı analiz ve tespitlerin yapılmasının şart olduğunu, bu aşamada Kürt kökenli vatandaşlarımızın çözüm önerilerinin dikkate alınması gerektiğini, aynı zamanda da devletin bakış açısını gözden geçirecek bu güne kadar uyguladığı politikaları değiştirerek demokratik yenilikler yapması gerektiğini ifade etmiştir. Devlet bu düzenlemeleri yaparken “Kürt milliyetçiliği ekseninde” siyaset yapanların ve bunun etkisinde kalan bölge insanın da değişmesinin gerekliliğini ifade etmiştir. Kürtlerin siyasallaşmasında geline son durumu, Türköne (2010), OBİV (Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı)’in Dış Politika ve Savunma Araştırmaları Grubu’nun MGK’ya sunduğu raporu, Türkiye’nin “Kürt sorunu”nun farklı bir evreye girdiğinin kanıtlarından biri olarak tanımlaması ve artık bu sorunun bir asayiş mevzusu olarak görülmediğinin ifade edilmesi bir dönüm noktasıdır. Çözüm için “ekonomik, sosyal ve kültürel tedbirler ve reformlar manzumesinin saptanması ve uygulamaya konulması gerekmektedir” şeklinde raporda anlatılmıştır. Bu raporun bir “akademik çalışma olmaması, bir politika önerisi olması “askeri çözümün” yerini sivil aklın aldığını gösteriyor” ifadesi sorunun çözümünde son durumu göstermesi açısından önemli görülmektedir. Bu gün gelinen noktada Kürt sorununun da şiddet ve silahla çözülemeyecek olduğunun anlaşılması, Kürtlerin de terörle bir çözüme ulaşamayacaklarını anlayıp siyasal çözümler aramanın en doğru yol olduğu durumuna gelinmiştir.

Sürgünler, Sivas Kampı ve Göçler

Kürt probleminin tarihi incelendiğinde, Osmanlı döneminde bu şekilde bir sorun olmadığı ve sebebinin ise Osmanlı devletinin Müslüman kavramına dayandığı şeklinde

açıklamalar mevcuttur. 1920 yıllarında “Türkler ve Kürtler” ifadeleri çok rahat konuşuluyor ve hatta İsmet İnönü Lozan görüşmelerinde bu ifadeleri çok kullanmıştır. Şeyh Sait isyanından sonra Kürtlerin zor ve şiddet kullanılarak Türkleştirilme çabaları, ilerleyen dönemlerde bu politikaların sertleşmesi problem büyümüştür. Kürt meselesinin Milli mücadele sonrası devletin laikleşmesi ve Türkleştirme çabalarıyla bu noktalara geldiği ifade edilmiştir (Düzel, 2009). Taha Akyol kendisi ile yapılan röportajda, tarihte büyük ve küçük çapta birçok Kürt isyanları olduğunu ancak üç tanesinin dikkate değer olduğunu ifade ederek, bunun ilki olarak 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim isyanları şeklinde değerlendirmiştir. Çalışma içerisinde belirtildiği üzere, hem bu isyanların bastırılması sürecinde hem de sonrasında Kürt meselesine yaklaşımdaki sert politikalar ve uygulanan mecburi iskânlar problemin bu gün çok büyük boyutlara ulaşmasına sebebiyet vermiştir. Sürgünlerin detayları ayrı bir çalışma konusu olmakla birlikte özellikle isyanların bastırılmasından sonra uygulanan sürgün ve zorunlu göç politikaları devlete dost olan Kürtleri bile çok zor duruma düşürmüştür. Burada çok bilinmemesi dolayısıyla, 27 Mayıs 1960 sonrası özellikle Kürtlerin ağırlıkta olduğu ve genelde rejim muhalifi insanların toplandığı “Sivas Kampı” olayından bahsetmekte fayda görülmektedir. Resmi kayıtların açıklanmaması dolayısıyla bu kampta kaç kişinin bulunduğu hususunda farklı rakamlar bulunmaktadır. Askeri darbe (27 Mayıs) sonrası Milli Birlik Komitesi (MBK) olarak yönetime el koyması üzerine, komitenin almış olduğu bir kararla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan 485 kişi Sivas Kabakyazı 5. Er Eğitim Tugayı içerisinde oluşturulan bir kampta dokuz ay “zorunlu misafirliğe” tabi tutulmuşlardır (Çiçek, 2010: 19). Sürgüne tabi tutulanlar arasında bulunanlar, 14 – 70 arasındaki erkeklerden oluşmaktaydı. Sadece Kürtlere yapılmış bir muamele olarak bilinmekle beraber çok farklı etnik kimliğe ve ideolojiye sahip insanlarda bu kampta bulunmaktaydı. Burada dikkat çeken husus ise, kampta bulunan devlet yanlısı Kürtlerin, Kürt milliyetçileri ile aynı yerde kötü muamelelere maruz bırakılarak bunların da Kürt milliyetçisi olmalarına zemin hazırlanmıştır. Eski Meclis Başkanlarından Hüsamet Cindoruk, Sivas Kampı uygulamasının Mustafa Muğlalı olayından (33 Kürt köylüsünün yargısız bir şekilde öldürülmesi) sonra yapılmış en büyük hata olduğu tespitinde bulunmuştur. Yine Cindoruk, “ayrılıkçı Kürt ideolojisinin” sebebinin bu kamp olduğunu ifade etmiş ve o dönemde bu olayları kampta yaşayanlar da bu tespiti destekleyerek “çoğu insan Kürt olduğunu Sivas’ta öğrendi” demişlerdir (Çiçek, 2010: 21).

Kürt sorunu Türkiye’nin en önemli sorunudur, bu sorunu siz hükümet olarak nasıl bir çözümü düşünüyorsunuz? Bu soru 27 Mayıs darbesini yapanlardan birisi olan Numan Esin tarafından Yassıada’da tutuklu bulunan Adnan Menderes’e sorulmuştur. Bu soruya verdiği yanıt ibret doludur. “Bizim çözümümüz demokrasydi. Halka vereceğimiz serbestlikle bu işe bir çözüm geleceği kanaatindeydik. O yönde hareket ettik. Böylece halkı yönetime ve ülkeye bağlama yolunu seçtik”(Çiçek, 2010: 75). Bu dönemde yani 1950–1960 yılları arasında herhangi bir Kürt hareketinin olmamasının sebebi de böylece anlaşılmış oldu. Demokrat Parti’nin 1950 – 1960 yılları arasında oluşturmuş olduğu nispi özgürlük bölge insanını rahatlatmıştı. Menderes – Bayar ikilisinin çabaları sonucu, 33 Kürt vatandaşın ölüm emrini veren Orgeneral Mustafa Muğlalı mahkemeye çıkarılarak yargılanmış ve ceza almış olması, bölge insanında devletin tarafsız olduğu düşüncesini

oluşturmuş ve bölgede oluşan olumsuz havayı değiştirmiştir. Hüsamettin Cindoruk tarafından yapılan bir tespit ise, Sivas Kampı olayı ile 1938 – 1960 arasında var olan barışın bozulmasına sebep olduğudur. Sivas Kampına getirilenler arasında son derece “devletçi” ve cumhuriyete bağlı insanlar vardı. Bunların karşıt görüşlerdeki insanlarla aynı yerde tutulmasıyla, Kürt sorunu hakkında ideolojik eğitime tabi tutulmaları sağlanmış oldu (Çiçek, 2010: 219).

Göçler konusu incelenmeye değerdir, özellikle Ergil (2010) tarafından 1995 yılında yapılan bir anket çalışmasında, “hangi tarihlerde göç ettikleri” ile ilgili soru sorulan Kürtlerin % 26’sı, 1955 – 1981 yılları arasında göç ettiklerini ifade etmişlerdir. Bölgede terör olaylarının şiddetlendiği 1982 – 1989 arasında, deneklerin %35,2’si göç etmiştir. Geri kalan %38,5 ise 1990 – 1995 arasındaki 5 yıllık kısa bir dönem içerisinde göç etmiştir. Göç edenlerin %78,4’ü sebep olarak, bölgede yaşanan terör ve şiddet olaylarının artık hayatı çok zor ve imkânsız hale getirmesi olarak ifade etmişlerdir (Ergil, 2010: 76).

Diyarbakır Cezaevi

Diyarbakır cezaevinin bu çalışma kapsamında çok detaylı bir incelemesi yapılması çok fazla bir alan tutacağından mümkün gözükmemektedir. Ancak çalışmanın genelinde anlatılmaya çalışılan devlet görevlilerinin yapmış olduğu suiistimal ve kötü muamelelerin zirveye çıktığı bir örneklem olarak kısaca bahsedilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, bu cezaevinde yaşananlar, dizilere (Bu kalp seni unuttur mu vb.), kitaplara (Kürtler - Hasan Cemal, Kürt Sorunu – Altan TAN, vb.) ve televizyon programlarına (CNN Türk – Oradaydım, Nurettin Yılmaz, 24/02/2007) konu olmasından dolayı “Sivas Kampı” ile kıyaslandığında biraz daha bilinen bir olaydır. Diyarbakır Cezaevi incelendiğinde öne çıkan isimler, Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Felat Cemiloğlu, İşadamı Bedii Tan, Mardin Eski Millet Vekili, Nurettin Yılmaz ve Cezaevinin İç Güvenlik Amiri Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım olarak özetlenebilir. Burada özellikle detaya girmeden bu isimler üzerinden neler yapıldığını anlamak mümkün gözükmemektedir. Yapılan işkencelerin ve insanlık dışı muamelelerin uzun anlatılması bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ancak genel bir değerlendirme olarak yapılan tespitler sunulmaya çalışılacaktır. Cezaevinde yaşanan vahşet, bu işkencelere maruz kalmış insanların militan haline gelmesine sebep olmuştur. Bu işkencelerden geçen insanların %80’den daha fazlası PKK’nın dağ kadrosunu oluşturdu. İnsanların bu kadar vahşet ve işkenceden sonra normal hayata dönmesi mümkün değildi. PKK faaliyetlerinin 1984 yılından sonra patlama göstermesini, bu tarihin Diyarbakır Cezaevinden tahliye tarihi olarak ifade edilmiştir (Düzel, 2003).

Bir başka tespit ise, Diyarbakır cezaevi sitemli bir kontra gerilla hareketi olduğudur. Esat Oktay Yıldırım’ın cezaevinde uyguladığı işkencelerin Latin Amerika’da Kontra Gerillanın uyguladıkları aynı olduğu dikkat çekmektedir. Yıldırım’ın kendisini doğrudan Genel Kurmay Başkanı’na bağlı olduğunu ifade ederek, her türlü işkenceyi yapması ve bundan dolayı hiçbir şekilde sorgulanmamış olması işkence gören insanları tamamen ümitsiz hale getirmiş ve intikam için tek yolun PKK örgütüne katılmasına sebep olmuştur (Tan, 2010: 395–398). Yıldırım yapmış olduğu insanlık dışı muamele ve işkencelerle mahkûmların “yola geldiğini” ıslah olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine Eski Mil-

letvekillerinden ve serbest kalan tutuklulardan olan Nurettin Yılmaz ise aksine içeride vurulan her cop ve yapılan her onur kırıcı davranış ve hareketin insanların yüreklerinde ve beyinlerinde çok derin yaralar açmış olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz, 2008).

Örgütlerin Adam Kazanması (Recruitment)

Bir Örgütün Ana Kaynağı

Terör örgütlerinin hem varlıklarını ve faaliyetlerini devam ettirebilmeleri para, silah, istihbarat desteği, lojistik taban gibi birçok ihtiyacı gibi bir takım temel ihtiyaçların teminine bağlıdır. Örgütler ancak bu ihtiyaçları rutin olarak karşılandıkça ayakta kalırlar ve faaliyetlerine devam ederler. Ancak “herhangi bir terör örgütünün ana kaynağı onun militanlarıdır” (Faria ve Arce, 2005, s. 263). İnsan kaynağı olmayan bir örgüt, diğer ihtiyaçlarını karşılasa da varlığını ve faaliyetlerini sürdürmez. Hatta diğer ihtiyaçlarını karşılayamayan ancak insan kaynağı sağlam olan bir örgütün varlığını ve eylemlerini sürdürmesi teorik olarak mümkündür. Çünkü sağlam olan insan kaynağı, örgütün istihbarat, lojistik ve finans desteğini de temin edebilir.

Bu açıdan, insan kaynağı, bir örgütün en belirleyici, en önemli dinamiğidir. Terörizmin İngilizce literatüründeki yaygın ifadesi ile “recruitment” yani örgüte “adam kazanma/kazandırma”, örgütler için hayati önemi olan bir konudur. İnsan kaynağı biten bir terör örgütü hem teoride hem de pratikte biteceği için örgütlerin faaliyet stratejileri içinde en önemli yer tutan kısımlardan biri de adam kazanma konusudur. Intriligator ve Brito’ya (1989) göre de gerilla savaşının devamında ana faktör de adam kazanma faktörüdür. Bir ticari faaliyette ana sermayenin kaybı ticari faaliyetin sona ermesi sonucunu doğurabileceği gibi insan kaynağı temininin sürekliliğini sağlayamayan ve bu kaynağı kendini yenileyebilen kalıcı bir tabana oturtamayan örgütler de yok olma riski altına girmiş olurlar. Bu yüzden terör örgütleri eleman temini konusuna farklı bir önem verirler. Örgütlerin adam kazanma konusunda değişmeyen, birbirine benzeyen temel stratejileri olsa da yere, zamana, sosyal dengelere, söz konusu örgütün hedeflerine ve genel karakteristiklerine göre değişen stratejiler de söz konusu olabilir.

Örgütlerin Adam Kazanma Stratejisi

Hegghammer’e (2006) göre örgütlerin adam kazanmada izlediği iki türlü strateji bulunuyor. Bunlar “top-down” (yukarıdan aşağıya) ve “bottom-up” (aşağıdan yukarıya) şeklindedir (s. 50). İlkinde bu işle görevli bir örgüt mensubunun veya biriminin başta şüpheli olan bir grup adayı alması şeklinde iken ikincisinde farklı nedenlerle kendi kendine radikalleşmiş ve kendi iradeleriyle örgüte girmeye karar vermiş bireylerin temas noktalarını arayarak örgüte girmeleri şeklindedir. Bu tespit başka araştırmacılar tarafından da teyit edilmektedir. Jacques ve Taylor (2009) yaptıkları araştırmada bazı teröristlerin kendi istek ve iradeleri ile gönüllü olarak örgüte katıldıklarını, bazılarınsa örgütlerin gayreti ve ilk adımı atması ile gelişen süreçte örgüt mensubu olduklarını belirtmektedirler.

O halde insanlar terör örgütlerine hangi saiklerle neden katılırlar? Gerek insanların örgüt mensuplarının çağrılması gerekse kendi iradeleri ile örgüte katılması sürecinde insanların katılma kararlarını etkileyen bir dizi faktör vardır. Jacques ve Taylor’un kadın teröristler üzerine, meta-analiz yöntemi ile yaptıkları, geniş kapsamlı bir literatür tarama-

sına dayanan, 2009 tarihli çalışmalarında bu faktörleri 5 ana grupta toplamaktadırlar. Alt grupları da olan bu sınıflar sırasıyla Sosyal Sebepler, Kişisel Sebepler, İdealizm (Siyasi Görüş), Spesifik Olay ve İntikam Hissi şeklinde belirlenmiştir. Jacques ve Taylor’ un alt sınıflarla birlikte detaylı sınıflandırması ise şu şekilde (s. 506):

Sosyal: Eşitsizlik (Cinsiyet), Eğitim / Kariyer İhtiyacı, Aşağılanma ve Baskı, Aile Problemleri

Kişisel: Kişisel Bunalım, Maddi Kaygılar, Sosyal Dışlanma

İdealizm (Siyasi): Din, Milliyetçilik, Bir Davaya Adanmışlık, Şehitlik Arzusu

Spesifik Olay: Sevdiği Bir İnsanın Kaybı, Spesifik Aşağılanma Vakaları, Sürgün/Yaşadığı

Yerden Ayrılma, Diğer Kontrol Edilemeyen Olaylar

İntikam Hissi: Öç Alma Arzusu, Öfke

Yukarıdaki gruplandırma insanların teröre bulaşmasındaki motivasyon unsurları açısından genel anlamda doğru bir resim olsa da insanların terör örgütlerine katılma saik ve nedenleri bu sınıflandırma ile sınırlı değildir. Bu motivasyonlar zamana, coğrafyaya, kültüre, kişilere ve birçok faktöre göre değişebilir. Ancak birçok araştırma, coğrafya, kültür veya terör örgütü değişse de insanların terör örgütlerine girmeleri konusunda temelde değişmeyen bir motivasyon unsuruna işaret etmektedir.

Bu motivasyonun temelinde, insanın doğasında bulunan tepki, olumsuz davranışa reaksiyon ve intikam hissi yatmaktadır. Farklı zaman, coğrafya, kültür ortamlarında yapılan araştırmalar da nispi farklarla birlikte bunun terör örgütlerine katılma noktasında ortak bir motivasyon unsuru olduğunu göstermektedir. Bu motivasyon unsurunun insanları teröre bulaştıran diğer nedenler arasında azımsanamayacak bir yer teşkil ettiği bilinmektedir.

Jacques ve Taylor, (2009) yukarıda bahsedilen beş motivasyon grubundan üçü içerisinde bu reaksiyon türünün örneklerini vermektedir. Bunlardan ilki sosyal motivasyonlar içinde bahsedilen aşağılanma ve baskıdır. Diğer spesifik olay grubu içindeki sevilen bir insanın kaybı, belirli bir aşağılanma vakası ve sürgün veya yaşadığı yerden uzaklaştırılmadır. Sonuncusu ise intikam hissi grubundaki öç alma arzusu ve öfkedir. Bu üç ana gruptaki motivasyon örnekleri, Jacques ve Taylor’ un çalıştığı 83 olaydan yaklaşık 25’ini oluşturmaktadır. Diğer ifade ile terör örgütüne katılmış 83 insandan 25’i yaşadığı bir olumsuzluğa karşı geliştirdiği reaksiyon duyguları ile teröre bulaşmıştır.

Klein (2005) konuyu benzer bir yaklaşımla incelediği ‘Terörün En Büyük Adam Kazanma Aracı’ başlıklı makalesinde 21 Haziran 2005’te Londra’da teşebbüs edilen ancak amacına ulaşamayan bombalama eyleminde, faillerin Irak savaşına dair filmler seyrederek hazırlandığını tespit etmektedir. Eylemcilerin özellikle Amerikan ve İngiliz askerlerince Irak’ta öldürülen kadın ve çocukları, dul kalmış kadınları, ağlayan anneleri ve kızlarını seyrederek bilindiklerini ve kendilerini eyleme motive ettiklerini ifade ettikleri belirtilmektedir. Klein (2005) bu konu ile ilgili olarak “[Şimdi] İslamcı terörizm denen şey çok önce Batı tarafından [kendi içinde tohumu atılmış ve] yetiştirilmişti” şeklinde cesur bir tespitle daha bulunmaktadır (s. 14).

Hegghammer de Arabistan yarımadasında El-Kaide yapılanmasını inceleyen 2006 tarihli çalışmasında aynı paralelde ilginç tespitler sunmaktadır. Bu çalışmada bazı kimse-lerin arkadaşları veya yakınlarının polis tarafından tutuklanması veya öldürülmesi sonrası örgüte katılmaya meylettiği, bazılarının da yakınlarının veya arkadaşlarının ismini İçiş-leri Bakanlığınca yayımlana arananlar listesinde gördükten sonra örgüte katıldığı ifade edilmektedir.

Başka kültür ve coğrafyalarda bunlar olurken bizdeki durum çok farklı görünme-mektedir. Hatta ilginç olarak yukarıda verilen bazı oranlar birbirine yakın durmaktadır. Ekici'nin (2008) itirafçı sıfatıyla cezaevinde yatan eski örgüt mensupları ile yaptığı çalış-mada örgüte girmelerinde güvenlik güçlerinin etkisi olduğu şeklinde kanaat belirten kişi-lerin oranı %27,5 olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı çalışmada, örgüte katılanlardan güven-lik güçleri tarafından kötü sayabilecekleri muameleye maruz kalmış insanların oranı %80 olarak bulunmuştur. Bu tespiti doğrulayan başkaca bir tespit ise güvenlik güçlerinden kötü muamele görmemiş olanlarda %63,6'sı örgüte katılmalarında güvenlik güçlerinin etkisi olmadığını belirtmişlerdir.

Ekici (2008) bu tabloyu, yerinde ve anlamlı bir tespitle güvenlik güçlerinin, mücadele ettikleri yaklaşık her dört teröristten birinin yine güvenlik güçlerinin örgüt saflarına ka-tılmalarına neden olduğunu ifade etmektedir. Yine aynı çalışmada ifade edilen ilginç bir nokta ise yöre halkının %65'inin terörle mücadelede uygulanan yol, yöntem ve stratejileri uygun bulmadıkları ifade edilmektedir. Buradan, münferit de olsa kasıt eseri olmasa da terörle mücadelede yapılan yanlışların yine terör olarak karşımıza çıktığı ve faturayı ka-barttığı anlaşılmaktadır.

Konunun belki de en hassas noktası örgütlerin durumun farkında olarak bu dinamiği sürekli kullanmaları ve devlet aleyhine sistematik karalama ve iftira organizelerine gidi-yor olmasıdır. Asker kıyafetinde gelerek köylerin yakılması, insanların hatta çocukların katledilmesi, servis aracını mayınlı havaya uçurduktan sonra olay yerine askeri çanta bırakarak güvenlik güçlerinin ve onların şahsında devleti zora sokma ve küçük düşürme teşebbüsleri bu konuda akla gelen ilk örneklerdir.

Terör Kısacasında Şeffaflık, Hesap Verebilirlik ve İnsan Hakları

Bölgede yoğun olarak 1990'lı yılların başlarından ortalarına kadar olmak üzere an-cak şimdiye kadar hiç eksik olmayan bir sis perdesi, bir gri alanın varlığı söz konusu olmuştur. Bu alanda gerçekleşen ve faili bir türlü bulunamayan olaylar gerçekleşmekte, ardından örgüt ve devlet bu eylemlerden birbirini sorumlu tutmakta idi. Bu durumdan her halükarda devlet zararlı çıkmıştır. Bu eylemleri örgütün iddia ettiği üzere devlet yap-mışsa devlet sorumlu durumdadır. Örgüt yapmışsa da devletin temel görevlerinden olan güvenliği sağlama tam anlamı ile gerçekleşmemiş veya failleri bulunmadığı için devlet adaleti yerine getirememiş durumda kalmıştır. Mağduriyet iddia edenler terör örgütünün organizesi ile sistematik şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuş ve çoğunlukla da yüklü miktarlarda tazminatlar almışlardır. Söz konusu eylemleri kim yaparsa yapsın her durumda AİHM'in muhatabı onun yargı yetkisini tanımış olan devlet olduğu için fatura sürekli devlete kesilmiştir. Eylemleri terör örgütünün yapmış olması

durumunda bile mahkemenin terör örgütünü muhatap alması söz konusu olmadığından devlet her halükarda zararlı pozisyonudadır. Bu konunun belki de en büyük kısır döngüsü terör örgütünün süreçten çok yönlü olarak faydalanmasıdır. Örgütün birtakım uzantıları bu tür olayları sistematik ve organize bir şekilde AİHM'e götürerek devleti tazminata mahkûm ettirmektedir. Bu durumun bir sonucu devletin itibar kaybıdır. Diğer problem ise devletin bütçesinden çıkarak AİHM kararı ile mağduriyet iddiasında bulunanların cebine giren tazminatların çoğunun belki de kendilerine ulaşmadan örgütün kasasına akmasıdır. Doğrusu, bir kısmının okuma-yazma bile bilmediği belirtilen başvuru sahiplerinin davalarının çok organize bir şekilde ve hep aynı kanaldan bu mahkemeye götürülerek devlet aleyhine karar çıkartılması üzerinde durulması gereken bir konudur. Ekonomik durumunun iyi olmadığı ifade edilen –örgütün ifadesiyle sömürülen- bölge halkından vergi adı altında tehdit ve zorbalıkla haraç toplayan bir örgütün kendi organizesi ile kazandırdığı yüklü miktarlardaki tazminatlardan pay almaması ne kadar mümkündür? Dolayısıyla devlet gri alanlarda oynanan bu kirliliğin sürekli kaybedeni pozisyonundadır. Aşağıda bu konuyla ilgili birkaç örnek olay üzerinde durulmuştur.

Mehmet Özdemir Olayı

Bölgede bir dönem 'Beyaz Toros' fırtınası esti. Polis olduklarını söyleyen iki kişi geliyor, herhangi bir yerde kimlik kontrolü yapıyor, istediklerini salıp istedikleri kişiyi araca bazen de zorla bindirerek 'karakola' götürüyorlardı. Bu şekilde giden çok sayıda insandan bir daha haber alınmadı. Bunlar, bu şekilde gidip dönmeyen bu kimselerin yakınlarının mesnetsiz beyanlarına dayanmıyordu. Aksine, ülke olarak Türkiye'nin yargı yetkisini resmen tanıdığı bir uluslararası mahkeme olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye aleyhine verdiği kararla tespit edilmiş çok sayıda olay mevcuttur.

Bu davalardan birisi, 54169/00 başvuru numaralı ve 8 Ocak 2008 tarihli Enzile Özdemir / Türkiye davasıdır. Başvuru sahibi Enzile Özdemir'in ifadesi ve AİHM kararına geçtiği şekliyle başvuru sahibinin eşi Mehmet Özdemir 26 Aralık 1997 tarihinde arkadaşları ile kahvehanede otururken ellerinde telsiz bulunan ve silahlı iki kişi gelir ve kendileriyle gelmesini söyler. Birlikte dışarıya çıkarlar ve beyaz bir otomobile yönelirler. Bu ana kadar otomobile doğru normal şekilde hareket eden Özdemir aracın arka koltuğunda oturan üçüncü bir şahsı görünce araca binmemek için direnir. Ancak direniş fayda etmez ve zor kullanılarak arabaya bindirilir. Görgü tanığının okuma-yazması olmadığından aracın plakasını alamaz. Mehmet Özdemir, bölgede terör örgütünün legal uzantısı gibi çalışan partiye mensupluğu ve terör örgütüne yardım-yataklı gibi faaliyetlerden dolayı daha önce gözaltına alındığı sorgulandığı ve serbest bırakıldığı bilinmektedir.

Başvuru sahibi farklı zamanlarda, farklı devlet kurumlarına eşinin gözaltına alınıp alınmadığı ve akıbeti hakkında çok sayıda başvurular yapar. Ancak kendisine eşinin gözaltında bulunmadığı ve eşi ile ilgili soruşturmanın devam ettiği şeklinde bilgi verilir. AİHM, eşinin beyanları ve başvurusu doğrultusunda, Mehmet Özdemir'in kaçırılma şeklinin 1990'lı yılların ortalarında Güneydoğu bölgemizde yaşanan kaybolma örnekleri ile benzerlik gösterdiğini değerlendirir. AİHM hükümet makamlarının konuyla ilgili yaptığı soruşturmalarda eksikler ve hatalar bulunduğu kanaatinde. Aradan 10 yıl kadar bir süre geçmesine

rağmen ortada şahsa ait bir ceset de bulunamamıştır. Bu yüzden şahsın ölmüş olduğunun varsayılmasına, eşi tarafından iddia edildiği gibi yakalanıp gözaltına alındığı, bunun ardından da kaybolduğu çıkarımının yapılabileceğine dair güçlü bir kanaat oluşmuştur.

AİHM bu davada, başvuru sahibinin kocasının olmayışından dolayı uğradığı maddi kayıplar için 40,000 Euro, manevi tazminat olarak 23,500 Euro, mahkeme masrafları için ise Avrupa Konseyi'nin başvurana ödediği 824 Euro tutarındaki yasal yardım haricinde 2,176 Euro olmak üzere Türkiye'yi toplamda 65,676 Euro tazminat ödemeye mahkûm etmiştir.

Atilla Osmanoğlu Davası

25 Mart 1996 tarihinde, sivil giyimli, silahlı ve telsizli iki kişi Atilla Osmanoğlu isimli şahsın Diyarbakır'da işlettiği dükkâna gelerek babasına polis olduklarını, Emniyet Müdürlüğü kantini için teklif vermek üzere şahsı yarım saatliğine götürmek istediklerini beyan ederler. Dükkân komşuları da olaya tanık olur ve Atilla Osmanoğlu içinde iki yolcunun daha bulunduğu arabaya bindirilerek götürülür.

Polis olduklarını beyan eden aynı iki kişi dükkâna daha önce de gelerek Atilla'yı götürmek isterler, Atilla bunu reddedince şahıslar bir saat kadar dükkânda oturarak üç telefon görüşmesi yaparlar, görüşmeler şifreli olduğundan Atilla bunların mahiyetini anlayamaz.

Atilla o günün akşamı eve dönmeyince babası gözaltına alındığını düşünerek ertesi gün resmi makamlara başvurur. Aldığı cevap gözaltı kayıtları arasında Atilla'nın isminin olmadığı şeklindedir. Babası ilerleyen zamanlarda oğlu Atilla'nın akıbeti için başka başvurular da yapar ancak bir sonuç alamaz.

Aradan 10 yıl kadar bir zaman geçtikten sonra, eski PKK itirafçısı ve halk arasında JİTEM olarak adlandırılan yapılanmada görev aldığı bilinen Abdülkadir Aygan'ın *Özgür Gündem* gazetesinde Atilla'nın kayboluşu ve ölümü ile ilgili beyanatlari yayımlanır.

Eski bir JİTEM üyesi olduğu bilinen hatta maaş aldığı JİTEM'e ait bir bordroyu da kamuoyu ile paylaştığı ifade edilen Aygan, Atilla'nın JİTEM tarafından kaçırılarak öldürüldüğünü ve cesedin tanınmaması için Cindi ACET –Kod adı Koçero- tarafından da başının çekiçle ezildiğini ifade eder.

Ailesi Atilla için başlattıkları arama ve dava sürecini AİHM'e kadar götürür. AİHM Türkiye'yi 90,000 Euro maddi ve manevi tazminat ile 15,000 Euro yargılama giderini ödemeye mahkûm eder.

Adam kaçırma olaylarında dikkat çeken bir husus söz konusudur. Silahlı, telsizli ve sivil giyimli kişiler güpegündüz şehre girip çekinmeden 'polis' olduklarını beyan ederek insanları sahte plakalı araçlara koyarak götürmekte ve bir daha bu insanlardan haber alınamamaktadır. Bu tarz Emniyet Teşkilatı rutinleri ile hiç örtüşmemektedir. Bunun yanında bu tür eylemleri -faraza- polis yapsa bile polis etiketini pervasızca kullanması hiçbir şekilde makul değildir. Polisin bilgi toplama ve keşif amaçlı istihbarat operasyonlarında polis kimliği yerine başka meslek kisvelerini kullanması bilinen tekniklerdendir. Ancak böylesi durumlarda asıl kimliğin ibrazı en son yapılacak iştir. Diğer ifade ile riskli ve

hassas operasyonlarda ya da yukarıda örneği verilen kanun dışı eylemlerde ibraz edilen meslek ve kimliğin gerçek olması belki de en son ihtimaldir.

Köy Yakma Olayları

Köy boşaltılması ve köy yakma olayları Türkiye'nin yakın tarihteki terörle mücadele serüveninde önemli bir yer tutar. Farklı kaynaklara göre 1990'lı yılların başlarından ortalarına kadar 900 civarında köy ile 2900'ün üzerinde mezra tahliye edilmiştir (TBMM Soruşturma Komisyonu'nun 14 Ocak 1998 tarihli raporu, s. 13).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2 Şubat 2006 tarih ve 33240/96 numaralı kararına bu köy boşaltma ve yakma olaylarından bir örnektir.

Başvuru sahibi doğduğu tarih olan 1596'dan 1994 yılına kadar Tunceli ili, Ovacık ilçesi Aktaş köyünde yaşar. İddiaya göre 5 Ekim 1994 tarihinde Jandarma kuvvetleri Aktaş köyünü kuşatır ve köyde yaşayanları köy meydanında toplar. Güvenlik kuvvetleri köylülere hakaret ve kötü sözler sarf ederek köyü boşaltacaklarını ve bir daha geri dönülmeyeceğini söyler. Başvuru sahibi alabildiği kadar eşyasını alarak köyü terk eder. İddiaya göre Jandarma boşaltmanın akabinde köyü ev ve tarlalarıyla beraber ateşe verir. Başvuru sahibi devletin Ovacık ilçesinde yaptırdığı prefabrik afet konutlarından birine yerleşir. Bu esnada ilçenin Cumhuriyet Savcılığına köyünden zorla tahliye edildiği ve köyünün yakıldığına dair suç duyurusunda bulunur.

Devlete göre ise durum farklıdır. PKK örgütü köye gelerek propaganda yapmış, köylüleri taciz etmiş ve genç erkekleri zorla örgüte katmak üzere kaçırmıştır. Örgütün baskı, kaçırma ve yıldırımlarına dayanamayan köy sakinleri köyü kendileri boşaltmak zorunda kalmışlardır. Hatta yapılan soruşturmaya göre köyün jandarma tarafından değil asker kıyafeti giyen örgüt militanları tarafından yakıldığı ifade edilmiştir.

Konu, başvuru sahibi tarafından AİHM'e taşınmıştır. Şahıs boşaltmak zorunda kaldığı köyde arazisi, evi, hayvanları, bal petekleri ve muhtelif ağaçları olduğundan bahisle önemli miktarda maddi zarara uğradığını iddia etmiş ve bunların karşılığında maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

Başvuru sahibi iddialarını tam olarak ispatlayamamış olsa da AİHM benzer birçok davada devlet güçlerinin Olağanüstü Hal Bölgesinde birçok köylünün köylerini terke zorladıklarını ve başvuru sahiplerinin ev ve mallarını bilinçli olarak tahrip ettiklerini tespit etmiştir.

AİHM başvuru sahibinin iddialarını tam olarak ispat edememesine karşılık devlet yetkililerinin bu iddialara karşı etkin bir soruşturma yapamamış olduğu gerekçesiyle Türk devletinin başvuru sahibine 4.000 Euro manevi tazminat ile 2.150 Euro mahkeme masrafı ödemesine hükmetmiştir.

Geçitli Eylemi ve Diğer Provokasyon Girişimleri

Terör örgütünün bulanık havadan faydalanarak eylem yapmayı ve faturayı devlete yönlendirmeyi artık strateji haline getirdiği açıkça gözlemlenebilmektedir. Son 3-4 yılda örgüt tarafından yapılan hemen her eylemin arkasında KCK parmağı olduğu ortaya çıkıyor. 16 Eylül 2010 tarihinde Hakkâri'nin Geçitli köyüne 3 kilometre uzaklıkta içinde yolcuları ile birlikte seyir halindeki köy minibüsü bir virajda yavaşlamak zorunda kalın-

ca daha önceden yerleştirilmiş bir mayın uzaktan kumanda ile patlatıldı. Bu saldırıda 9 vatandaşımız hayatını kaybetti. Olayın hemen ardından, örgüt ve örgüte yakın çevreler ağız birliği içerisinde ve emin ifadelerle olayın derin devlet tarafından gerçekleştirildiğini propagandasını yaptılar. Hatta terör örgütünün İmralı adasında tutuklu bulunan elebaşı işi son noktaya vardırıarak ‘Bu eylem geçmişte yapılan Hizbül-kontr saldırılarına benziyor. Örgütün alakası olamaz. Arkasından örgüt çıkarsa silah bıraktırım’ şeklinde iddialı ifadeler sarf etti. Devleti hedef gösteren yoğun propaganda ardından köylüler köyde bulunan jandarma karakoluna yürüdüler ve asker kızgın kalabalığı ancak havaya ateş açarak dağıtabildi.

Burada planlı ve organize bir yansıtma teşebbüsü açıkça göze çarpmaktadır. Bu hem örgüt ve örgüte yakın bütün unsurların olayı devletin gerçekleştirdiği şeklindeki açık ve tek sesli beyanlarından hem de mayının patladığı yerin 100 metre ilerisinde bulunan bir çanta ile verilmek istenen suni mesajdan kolayca anlaşılmalıdır. Olay yerinde bulunan sırt çantalarından birinde dürbün ve kasatura diğerinde ise iki adet mayın çıkmıştı. Daha önemlisi ise bu çantanın üzerinde Hakkâri Dağ Komando Tugayı ibareli yazı vardı. Köylüler, patlayıcıların maddelerin askere ait olduğunu iddia ettiler. Hatta patlamanın olduğu yere yakın bir yerde MKE ibareli bir havan mermisi ile yine askerin standart tüfek mühimmatı olan çok sayıda G3 mermisi bulduklarını savundular.

Burada özellikle değinilmesi gereken bir diğer husus da Geçitli köyünün bir özelliğidir. Geçitli Köyü 2010 referandumunda örgütün boykot çağrısına uyumuş görünen yani bir anlamda, öyle olsa da olmasa da referandum sonuçlarına göre örgüt yanlısı olarak addedilebilecek bir köydü. Çünkü 300 haneli köyde sandıktan sadece 5 oy çıkmıştı. Dolayısıyla dışarıdan bakıldığında örgüt yanlısı bir köyün sakinlerinin örgüt tarafından toplu şekilde öldürülmesi mümkün değildi. Aksine örgütü destekleyen köy sakinlerinin, olay yerinde bulunan askeri çanta ve mühimattan da açık şekilde anlaşılacağı üzere, asker tarafından öldürüldüğü sonucu çıkmaktaydı.

Ne var ki Hakkâri Emniyeti Terörle Mücadele Şubesi’nin yaptığı teknik takip olay yerinde bulunduğu öne sürülen iki askeri çantanın planlı bir provokasyonun bir parçası olduğunu bütün çıplaklığı ile ortaya koymaya yetmişti. Polisin takibinde olan bazı KCK üyeleri olay bölgesinde bulunan örgüt yanlılarını telefonla arayarak olay bölgesine bırakılmış bulunan asker çantalarının ön plana çıkarılması ve provokasyonun sahiplenilmesi talimatını verdiler.

Daha sonra polisin yaptığı kriminal incelemelerle ortaya gelişmeler ise provokasyon fotoğrafını çok daha net bir şekilde ortaya koyuyordu. Bahsi geçen askeri çantalardan birinin içinde bulunan elektronik düzenek üzerinde bir parmak izine rastlandı. Yapılan incelemede bu parmak izinin örgütte Bawer kod adı ile bilinen Sıracettin Karataş’a ait olduğu belirlendi. Bu terörist Bitlis’in Güroymak ilçesi nüfusuna kayıtlıydı. Karataş, örgüt içinde ‘havancı’ tabir edilen teröristlerden olup ağır silah kullanmakla görevliydi. Hakkâri polisinin yaptığı sıkı çalışmalar sonunda saldırıyı gerçekleştiren teröristlerin kimlikleri belirlendi. Liderliğini Serhat kod adlı terörist Ferhat A.’nın yaptığı grup bir süre önce il merkezinde halk tarafından sevilen ve sayılan imam Aziz Tan’ın öldürülmesi olayını da gerçekleştirmişti.

Bir terör uzmanı ise konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada terör örgütünün bu karalama teşebbüsünün çok amatörce olduğunu ifade etmek üzere “Askeri operasyonlarda çatışma alanında zaman zaman askeri malzemenin kalması çok doğaldır. Burada aynı şey söz konusu olmuştur.. PKK’lılar çatışma bölgesinde buldukları iki sırt çantasını daha sonra kullanmak için yanlarına almışlar. Bu çanta belki de Gediktepe’de şehit edilen askerlere ait. Yapılan plan her yönüyle dökülüyor. Böyle bir saçmalığa dağdaki terörist bile inanmaz” şeklinde beyanda bulunmuştur.

Bu PKK’nın ilk karalama operasyonu değildi. Geçmişte, ilk etapta kamuoyu nezdinde ses getiren ancak daha sonra ‘örgüt işi’ olduğu ortaya çıkan benzer teşebbüsler de olmuştu. Diyarbakır’da 3 Ocak 2008 ‘de bir üniversiteye hazırlık dershanesinin önünde meydana gelen ve 7 vatandaşımızın öldüğü, 67 vatandaşımızın da yaralandığı bombalama olayı da bu tür olaylardandır. Örgüt bu olayın ardından birkaç gün herhangi bir açıklama yapmadı. Dört gün sonra bazı örgütün bazı gruplarının muhtemelen yapmış olabileceği şeklinde kapı aralama söz konusu oldu. Patlamanın beşinci gününde ise “Otonom bir grubumuz yapmış, Diyarbakır halkından özür diliyoruz” gibi tuhaf bir açıklamada bulunuldu. Bu olayda henüz satın alınmış eskice bir otomobil kullanılmıştı. Olayın iç yüzünün ortaya çıkmasında ise yine polisin olağanüstü denilebilecek başarılı bir çalışmasının rolü büyüktü. Polis aracın eski sahibine ulaşarak aracı sattığı şahıs hakkında bilgi alırken aracın bedelinin terörist tarafından nakit olarak ödendiği bilgisine ulaşmıştı. Bu paralara el konduktan sonra yapılan incelemede 2002 yılında terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 5 ay cezaevinde yatmış bir teröristin parmak izlerine ulaşılmıştı. Kentin giriş ve çıkışlarını tutan polis bombacı terörist ile kendisine yardım ve yataklık eden 6 teröristi yaptığı operasyonla sağ olarak yakalamıştı. 80 kilogram A4 patlayıcının yüklü olduğu LPG’li otomobilin patlatılması sonucu 7 insanın kaybettiği olay örgütünün tutuklu elebaşı tarafından yine Hizbul-kontr eylemi olarak savuşturulmaya çalışılmış olsa da avukatları tarafından örgüt tarafından gerçekleştirildiğini itiraf ettiler.

Aynı çelişki İstanbul Güngören’deki gerçekleştirilen patlamada da yaşanmıştı. Örgütün yine sahip çıkmadığı eylem polis tarafından çözümlenip KCK’nın sözde ‘Özel Kuvvetler’ olarak adlandırdığı birimine mensup İrfan kod adlı terörist tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıkarılmıştı. Bu ve benzeri eylemlerden, PKK’nın Kürtleri de acımasızca öldüren bir örgüt olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda geriye iki anlamlı soru kalmaktadır. Birincisi, örgüt bundan önce bu şekilde kaç eylem daha yapmış ve haklarını savunduğunu iddia ettiği kaç Kürt kökenli vatandaşı daha öldürmüştü? İkincisi ise bundan sonra bu tarz kaç eylem daha yapılacak?

Burada bu olaylarla anlatılmaya çalışılan husus, devletin terörle mücadelede yeni politikaları uygulamaya başlamasından sonra, terör örgütlerinin de zor durumda kaldığı, yaptıkları eylemleri devlet yapmış gibi göstermeye çalışmaları ve bunların ortaya çıkması terör örgütlerinin güç kaybettiğini, halktan da desteğin azaldığını ve yeni politikaların da daha etkili sonuçlar verdiğini göstermesidir.

Data Analizi

Bu mülakat terörün yoğunlukta olduğu yerlerden kartopu örnekleme ile tespit edilen 15 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Tahmin edileceği gibi bu konularda rahatlıkla mülakat ya-

pılabilecek göntüllü bulmak zor olduğundan bu metot tercih edilmiştir. Burada bir katılımcının güveni kazanıldığında onun tavsiye edeceği ve referans olacağı birisiyle mülakat yapmak mümkün olmaktadır. Katılımcıların 4'üne Doğu Anadolu Bölgesinde, 11'ine ise Güney Doğu Anadolu Bölgesinde ulaşılmıştır. Bu tür can güvenliği riski olan bilimsel çalışmalarda katılımcılara ait bilgiler üzerinde manipülasyon yapılması söz konusu olduğundan yaş, şehir ve eğitim bilgileri farklı verilmiştir. Mülakata katılanların tamamı erkektir. Çalışmaya katılanların 8'i İlkokul mezunu, 4'ü ortaokul mezunu, 3'ü Üniversite mezunudur. Katılımcılara iki konuda bilgilerini paylaşmaları istenmiştir. Birincisi, buldukları yerlerde kamu görevlileriyle yaşadıkları varsa insanlık dışı ve kötü muameleyi anlatmaları, aynı şekilde teröristlerin kamu görevlisi şeklinde gelip yapmış oldukları kötü muameleleri anlatmaları istenmiş, ikincisi ise, bu tür üzücü olayların olmaması için varsa çözüm önerileri ve devletin terörle mücadelede uyguladıkları yeni politikalar hakkındaki kanaatlerini anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların genelinde dikkat çeken bir husus, anlattıkları olayların yakın tarihte olmadığı konusudur. Daha da açacak olursak 2000 yılından sonrasına ait anlatılan bir olay olamaması dikkat çekicidir. Tabiidir ki, bu 2000'den sonra sorunların bittiği anlamına gelmeyebilir, bu çalışma kapsamında görüşülenlerin 1990 – 2000 yılları arasındaki yaşadıkları olaylara birbirlerinden habersiz bir şekilde bahsettikleri tespit edilmiştir. Terörün devamından menfaat bekleyenlerin, köy yakma, öğretmen öldürme, köy basma, gibi eylemlerin yoğunlukta yapıldığını katılımcılar ifade etmişlerdir. Burada dikkat çeken bir katılımcının, Hakkâri – Yüksekova'daki provokatif eylemleri PKK'nın dışarıdan maaş bağladığı ve özellikle Yüksekova'lı olmayan elemanlara yaptırdığını ifade etmesi olmuştur. Katılımcılardan 3'nün tespit ettiği konu ise, bölgede görev yapan güvenlik görevlilerinin bölge insanına karşı çok ciddi bir önyargı ile davrandıkları ve kötü muamelede buldukları konudur. Bunu da bölge halkı hakkında, Kürt eşittir, terörist ya da PKK'lı olarak görmelerine bağlamaktadırlar. Katılımcılardan 2'si ise, yaşanan birçok olumsuzluğun, burada hem teröristlerin asker kıyafeti giyerek yapmış oldukları zulümlerin hem de güvenlik güçlerinin köylüleri PKK'ya destek veriyor düşüncesiyle yapmış oldukları kötü muamelelerin değişik korkularla çok anlatılamadığını ve bir güven ortamı olmadığını ifade etmişlerdir. Sadece bir katılımcının yapmış olduğu tespit ise, köyde tespit ettiğimiz olayları ifade edebileceğimiz güvenilir bir mercii bulamayışımızın da daha önce Jitem olduğu düşünülen ve kendisine güvenilip dertlerini ilettikleri şahısların bu bilgileri teröristlere vermiş olmaları bütün güveni sarstığını, artık kimin terörist kimin güvenlik görevlisi olduğunu ayırt edemediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların hepsinin ortak tespiti ise güvenlik güçlerinin güven ortamını oluşturmakta özellikle dağlık kesimlerde ve köylerde aciz kaldığı düşüncesidir. Bu kısım katılımcılardan birisinin yapmış olduğu tavsiye alıntısıyla tamamlanmış olacaktır.

“Bu olayı yaşadıkdan sonra, bir Kürt olarak bazı şeyleri daha çok sorgulamaya başladım. İnsanları, Türk – Kürt diye ne zaman ayırdılar? Ve etnik kimliklerini ne zaman öne çıkardılar? Bu sorulara cevap aramaya başladım. Yaşlıların, Kore savaşına katılan askerlere “bizim askerlerimiz” diyerek bahsettiklerini duyuyordum. Dolayısıyla, etnik belirginliğin ortalama bir tarihle 1960'lardan sonra başladığını ve “Sivas kampı” olaylarının da bir milat olduğunu fark ettim. Ortada oynanan oyun, yapılan teşbih ile yılan ve adamın dostluk hikâyesine benzetilmeye ve araya unutulmayacak bir acı yaşatılıp “1000

yıllık bir mazi bu 30 yıllık acıda unutturulmak isteniyordu”. Yaşananlar, bireyin sahip olması gereken kültürel ve sosyal hakların verilmemesinin yaşattığı bir acı değildi. Yaşanılan, toplumun birbirine “ötekileştirilerek” düşmanlaştırılma süreciydi. Zihnimde sürekli dönen soruların cevabı olarak bunları buldum. Yaşadığım acıya, inançlarım ve değerlerim sayesinde çıkış yolu bulabildim. Fakat bu yaraya ülkemizin ve ülkemini yöneten idarecilerin sahip çıkması, bu problemleri çözecek en doğru metottur”.

Bir başka katılımcının, sağlık alanında yapılan hizmetlere atıfta bulunurken bölgede kulaktan kulağa dolaşan ve kendisini etkileyen bir olaydan bahsetti. Ambulans helikopterle riskli durumda doğum yapmak üzere olan bir Kürt vatandaşın hastaneye yetiştirilerek, hem annenin hem de çocuğun kurtarılması olayı idi. Bu olay ve buna benzer anlatılan birkaç olay bölge insanı üzerinde bize de kıymet veriliyor anlayışının pekişmesine vesile olmuştur. Bölge insanı, daha önceki dönemlerde yolların kapalı olması, araç bulamama veya zamanında hastaneye yetiştirememe gibi sebeplerle ölümle sonuçlanan bu gibi olaylara bugün helikopterle müdahale edilmesinden duyduğu memnuniyeti ifade etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kürt Aşiret Beyleri ile âlim ve eşrafı'nın Ankara'da kurulan ilk TBMM Başkanlığı'na göndermiş oldukları telgrafta, “Kürtlerin mukadderatı Türk'ün mukadderatı ile tevemdir (ikizdir)” sözünde ifade ettikleri gibi aynı zamanda “Düvel-i İtilafiye'den (Avrupalı Devletler) merhamet dilenmeye tenezzül etmiyoruz. Misak-ı Millî dâhilinde sulh akdedilmesini teminen bütün varlığımızla hükümetimize müzaheret edeceğimizi (Yardımcı olacağımızı), Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti dâhilinde Kürtlüğün ayrı bir unsur olarak telakkisini hiçbir zaman iştirmek istemediğimizi arz ile muvaffakiyetler temenni ve takdim-i tazimat eyleriz” bildirerek daha o zamandan oynanacak oyunların önüne geçmeye çalışmışlardır. Bu çalışmanın ilk bölümlerinde üzerinde durulan şark raporları ve o dönemdeki idarecilerin uygulamış oldukları politikalar bölgede terör örgütlerine faaliyet alanı açmıştır. Yanlış politikalar, bölge halkının terör örgütlerinin yapmış olduğu vahşeti ve şiddeti mazur görmesine ve halkın bu tavrı da örgütün radikalleşmesine sebep olmuştur. Şiddet şiddeti doğurmuş ve bu kısır döngü devam edip 2000'li yıllara kadar gelmiştir.

Devletin terörle mücadele ve Kürt sorununa bakış paradigmasını değiştirmesinden sonra, bölgede halka kötü muamele ve işkence iddiaları azalmaya başlamış, şeffaflık ve hesap verebilirlik prensipleri doğrultusunda hareket edilmeye başlanması da bu iddiaların azalmasına yol açmıştır. Yaşamış oldukları olumsuz olaylarla ilgili bölge halkının açmış oldukları davaların olumlu neticelenmesi de artık bölgede bazı şeylerin değiştiği kanaatinin oluşmasına imkân sunmuştur. Bölgeye yapılan ekonomik yatırımların, sosyal ve kültürel iyileştirmelerin çok olumlu etkileri olmuştur. Çözüm önerileri olarak katılımcılardan birinin teklif ettiği, özellikle bugün çok tartışılan çok dillilik konusu ile ilgili katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kürtçenin yoğunlukta kullanıldığı yerlerle ilgili olarak, Amerika'nın Meksika kökenli vatandaşların çokça yaşadığı bölgelerde uyguladığı sistemi örnek göstererek anlattığı sistem şu idi: Kamu kurumları ile ilgili tüm formların ve ilanların hem İspanyolca hem de İngilizce olacak şekilde tasarlanmış olması Meksika kökenli vatandaşın hayatını kolaylaştırıyordu. Ancak yine bugün tartışılan okullarda çift dilli eğitimle alakalı olarak yine Amerika'ya atıfta bulunarak, çift taraflı (İngilizce

– İspanyolca) formlara rağmen Resmi Eğitim dili İngilizce olarak yapılmaktaydı. Burada anlatılanlarda dikkat çekilen bir başka konuda Amerika’da bu şekilde İngilizce eğitim verilen okulların öğretmenleri bir devlet politikası olarak Meksika kökenli vatandaşların çocukların velilerine ısrarla evde İngilizce konuşmalarını, çocuklarının İspanyolca’yı da öğrenmelerini bu şekilde çift dilli (bilingual) yetişen çocukların daha başarılı olduklarını anlatarak evlerinde İspanyolca konuşmalarını tavsiye etmektedirler. Aynı yaklaşımın Kürt vatandaşların yaşadıkları yerlerde bir politika olarak kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Yapılan mülakatlarda genel olarak tahmin edilenin aksine Türkiye’den ayrılma veya ayrı bir devlet kurma veya federatif bir yapı arzulanma düşüncesinin bölgede çok yaygın olmadığı kanaati vardır.

Özellikle son 3–4 yıl içerisinde bölgede yaşayan vatandaşların PKK terör örgütünün radikalleşmesini çok tasvip etmedikleri ve bu örgütün Kürtleri temsil ediyor düşüncesine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların hemen tamamı demokratikleşme ve özgürlüklerle birlikte ekonomik yatırımların devam etmesi durumunda birçok problemin sona ereceğine dair kuvvetli beklentileri olduklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, sorunun çözümü için geçmişte alınan sert önlemlerin işe yaramadığı hatta gittikçe radikalleşen bir terör örgütü olan PKK’yı ortaya çıkardığı bir gerçektir. Anadil yasağı kalkmış ve Kürtlerin kendilerini özgürce ifade edebileceği, demokratik yaklaşımlarla çözüm üretilebilecek yaklaşımları içeren raporlar 1990’lı yıllardan sonra hazırlanmış ve bunlar ancak 2000’li yıllardan sonra ağırlıklı olarak da son 5 yıl içerisinde uygulama imkânı bulabilmişlerdir. Bu demek değildir ki, bütün sorunlar çözüldü, ancak anlaşıldı ki, şiddetle ve sertlikle çözüm üretilemez, bundan sonra da mevzuların siyasal alana taşınarak barışçı yöntemlerle çözüm aranması hedeflenmelidir. Devlet olarak sistematik işkence iddialarıyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından sürekli mahkûm olunan bir durumdan, bugün neredeyse bu iddialara maruz kalmayan bir ülke konumuna gelmesinde hukuk devleti olmanın ve soruşturmanın etkinliği prensiplerine uygun hareket etmenin sonucu olduğu bir gerçek olarak kabul edilmelidir.

Kaynakça

- Alkan, N. (2009). “Türkiye’nin Terörizmle Mücadele Deneyimi”. Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele. Editörler; S. Özeren& İ.Bal. Ankara: USAK Yayınları. ss. 109-154.
- Akdoğan, Y. (2010, 5 Nisan). Devlet Değişiyor, BDP Değişmiyor. www.stargazete.com
- Aras, R. (2010). “Ulus-Devlet ve Kürt Siyasal Hareketi”. Anlayış. Sayı: 81. Şubat 2010.
- Brito, D. ve Intriligator, M. (1989). An Economic Model of Guerilla Warfare. International Interactions. Sayı:15. 1989.
- Çiçek, N. (2010). 27 Mayıs’ın Öteki Yüzü: Sivas Kampı. Ankara: Lagin Yayınları.
- Düzel, N. (2009, 16 Kasım). Atatürk, Neşe Düzel’in Taha Akyol ile Röportajı. www.taraf.com.tr.

- Düzel, N. (2009, 23 Haziran). Neşe Düzel'in Selim Dindar ile Röportajı. www.radikal.com.tr.
- Ekici, A. (2008). The Role of Law Enforcement Practices on Terrorist Recruitment: A Study of the Impact of Traditional and Community Policing Practices on the Recruitment Process of Terrorist Organization Members. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Teksas: Sam Houston State Üniversitesi.
- Ergil, D. (2010). Kürtleri Anlamak: Güvenlik Politikalarından Kimlik Siyasetine. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Fair, C. C. (2004). Militant Recruitment in Pakistan: Implications for Al Qaeda and Other Organizations. *Studies in Conflict and Terrorism*. Sayı:27. 2004
- Faria, J. R. ve Arce M. D. G. (2005). Defence and Peace Economics. Sayı: 16(4). 2005.
- Güven, C. (2010, 23 Ekim). Çantadan PKK'nın Parmak İzi Çıktı. stargazete.com
- Hegghammer, T. (2006). Terrorist Recruitment in Saudi Arabia. *Middle East Policy*. Sayı: 13/4. 2006
- Jacques, K., Taylor, P. J. (2009). Female Terrorism: A Review. *Terrorism and Political Violence*. Sayı: 21. 2009.
- Kaya, F. (2003). Mezopotamya Sürgünü, Abdülmelik Fırat'ın Yaşam Öyküsü, İstanbul: Anka Yayınları.
- Klein, N. (2005). Terror's Greatest Recruitment Tool. *The Nation*. Ağustos 29/Eylül 5. 2005.
- ntvmsnbc. (2010, 17 Eylül). Asker Çantası Provokasyon Çıktı. ntvmsnbc.com
- Öcalan, A. (1984). Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto), Almanya: Serxwebun Yayınları.
- Öztürk, S. (2005). Kasadaki Dosyalar, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Sözer, M.A.& Elmas, M.S.(2009). "Terörle Mücadelede Farklı Bir Yaklaşım: Japonya Örneği". *Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*. Editörler; S. Özeren& İ.Bal. Ankara: USAK Yayınları. Syf. 15 – 47.
- Spencer, J. L. (1990). Sri Lanka: History and the Roots of Conflict. Londra: Routledge.
- Türköne, M. (2009, 27 Şubat). Kürt sorununun siyasallaşması. www.zaman.com.tr
- Yılmaz, D. (2005). Ortadoğu'da Kürt Siyasallaşması ve Muhtemel Sonuçları. *Barem*, 15, Ekim, 25-28.
- Yılmaz, N. (2008). Yakın Tarihin Tanıyıyım. Diyarbakır: Veng Yayınları.
- Yılmaz, Ö. (2009). "Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE9 Terör Örgütü)". *Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*. Editörler; S. Özeren& İ.Bal. Ankara: USAK Yayınları. Syf. 49 – 108.